

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIK TURLARI

Asaka human 2 son politexnikumi Biznes asoslari o'qituvchisi

Esonboyeva Masturaxon Sotvoldiyevna

O'zbekistonda kichik biznesni barqaror iqtisodiy o'sish garoviga aylantirish davlatning asosiy maqsadlaridan biri hisoblanadi. 'O'zbekiston 2030 [strategiyasi](#) maqsadlari doirasida ham kichik va o'rta biznesni xalqaro bozorlarga chiqishiga keng imkoniyatlar yaratish va startaplarni qo'llab-quvvatlash kabi belgilangan vazifalar davlat biznesning bunday turlarini rivojlanishidan manfaatdorligini tasdiqlaydi.

Kichik biznesda tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning muhim omili innovatsiya hisoblanadi. Innovatsiyalar kichik biznesni bozorda ajralib turishga undaydi, mijozlarni jalb qiladigan va raqobatdosh ustunlikni yaratadigan noyob mahsulotlar, xizmatlar yoki jarayonlarni taklif qiladi. Bu yangi texnologiyalar, ijodiy marketing strategiyalari yoki takomillashtirilgan biznes modellari shaklida bo'lishi mumkin.

Innovatsiya nima uchun muhim ekanligi haqida bir nechta asosiy fikrlar:

Bozor differentsiatsiyasi: innovatsiyalar kichik biznesning gavjum bozorlarda ajralib turishiga imkon beradi. Yangi yoki takomillashtirilgan narsalarni taklif qilish orqali ular o'z ehtiyojlariga noyob echimlarni izlayotgan mijozlarni jalb qilishlari va ushlab turishlari mumkin.

O'zgarishga moslashish: tez o'zgaruvchan ishbilarmonlik muhitida innovatsiya qobiliyati kichik biznesga yangi tendentsiyalar, texnologiyalar va iste'molchilarning afzalliklariga moslashishga imkon beradi va uzoq muddatli barqarorlikni ta'minlaydi.

Samaradorlik va mahsuldorlik: innovatsion jarayonlar yoki texnologiyalar operatsion samaradorlikni oshirishi, xarajatlarni kamaytirishi va samaradorlikni

oshirishi mumkin. Bu, ayniqsa, cheklangan resurslar bilan ishlaydigan kichik biznes uchun juda muhimdir.

Investitsiyalarni jalb qilish: investorlar innovatsion g'oyalar orqali o'sish va rentabellik uchun kuchli salohiyatni namoyish etadigan korxonalarni ko'proq moliyalashtiradilar. Ushbu moliyaviy yordam yanada rivojlanish va kengayishni kuchaytirishi mumkin.

Mijozlarni jalb qilish va sodiqlik: mijozlarga xizmat ko'rsatish, mahsulot dizayni yoki foydalanuvchi tajribasidagi innovatsiyalar mijozlar ehtiyojini qondirish va sodiqlikni sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu esa takroriy biznesga tayanadigan kichik biznes uchun juda muhimdir.

Iqtisodiy ta'sir: kengroq darajada kichik biznesdagi innovatsiyalar ish o'rinlari yaratish, raqobatni rivojlantirish va yangi sanoat yoki bozorlarni yaratish orqali iqtisodiy o'sishga yordam beradi.

Kichik biznes doirasida innovatsiya madaniyatini rivojlantirish qiyin, ammo juda foydali bo'lishi mumkin. Bu ko'pincha xodimlar o'rtasida ijodkorlikni rag'batlantirish, tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritish, sanoat tendentsiyalari haqida xabardor bo'lish va hisoblangan xavflarni olishga tayyor bo'lishni o'z ichiga oladi.

O'zbekistonda 2019-yildan beri yalpi ichki mahsulotning (YIMning) 50 foizi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatlaridan hosil bo'lmoqda. 2022-yilda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning YIMdagi ulushi 2019-yilga nisbatan 4 foizga kamaygan hamda ushbu yillarda qurilish va bandlikdagi kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ulushlari ham 23 foizga kamaygan. Eng katta o'zgarish importda kuzatilgan bo'lib, qariyb 13 foizga kamayish kuzatilgan. Ammo bu ko'rsatkich sanoat va eksportda ijobiy yo'nalishga o'zgarib, 0,2 (sanoat) va 2,6 (eksport) foizlarga ko'payish kuzatilgan.

Rivojlanayotgan mamlakatlardagi tendensiyalarga qaralsa, ularning aksariyatida O'zbekistondagi kabi band aholining 50 foizidan ko'prog'i kichik va o'rta biznes sektorida ishlaydi. Kichik va o'rta biznes sektorining YIMga qo'shayotgan hissasi ham aksariyat rivojlanayotgan iqtisodlarda 50 foizdan ko'p.

Kichik biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlash institutlarini takomillashtirish chora-tadbirlar dasturi doirasida yangi tashkil etilgan **Biznesni rivojlantirish banki** huzurida har bir hududda 14 ta kichik biznesga ko'maklashish markazlarini tashkil etish loyihasi ham amalga oshirilishi kerakligi ta'kidlangan. Ushbu markazlar ayollar, nogiron shaxslar va yoshlar tomonidan boshqariladigan kichik biznes subyektlariga zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish, xodimlar malakasini oshirish va mahsulotni realizatsiya qilishga amaliy yordam berishi kerakligi qarorda keltirilgan.

Kichik va o'rta biznesning 'yashillikka' asoslangan ish tartibiga o'tish doirasida ham yuqoridagi Qarorda aniq ko'rsatmalar berilgan. Ya'ni, tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat jamg'armasi kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining 'yashil' va energiya samarador loyihalari bo'yicha kompensatsiya va kafilliklar ajratish tizimini yo'lga qo'yishi bir chora sifatida belgilangan. Yana bir chora sifatida esa kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarida yashil texnologiyalarni joriy qilishni qo'llab-quvvatlash uchun jamg'armaga xalqaro va xorijiy moliya institutlaridan 100 million dollar miqdorida mablag'lar jalb qilinishi kerakligi [ta'kidlangan](#).

Xulosa

Kichik va o'rta biznes mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega va shuni hisobga olgan holda davlat idoralari, xalqaro tashkilotlar va umuman manfaatdor tomonlar kichik va o'rta biznesning rivojlanishini jadallashtirish uchun birga ishlashlari kerak. Inson salohiyatini oshirish, ayniqsa ayollarning va yoshlarning biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlash yanada barqaror iqtisodiyotni yaratishda muhim omil hisoblanadi. Xususiy sektor va davlat o'rtasidagi hamkorlik kichik va o'rta biznes orqali ilg'or tajribalarni namoyon etishda, barqaror va inklyuziv iqtisodiy muhitni yaratishda juda muhim hisoblanadi.

ADABIYOTLAR.

1. Юрий А. Саликов и другие. Угрозы экономической безопасности. Вестник ВГУИТ. №16 2017, 490 -494 bet

2. Ibragimov, N., & Akbarov, A. A. (2017). The role of cryptography in information security. Научные разработки: евразийский регион, 107
3. Ermatov, A., & Akbarov, A. (2021). Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик фаолиятида иқтисодий хавфсизликни таъминлашнинг ўзига хос жиҳатлари. Iqtisodiyot Va Innovatsion Texnologiyalar, (6), 239249. Retrieved from https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/12206
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining rasmiy sayti www.stat.uz
5. Qosimov, S. D. (2022, October). KICHIK BIZNESDA RAQAMLI TADBIRKORLIK TENDENSIYALARI: KECHA VA BUGUN. In INTERNATIONAL CONFERENCE DEDICATED TO THE ROLE AND IMPORTANCE OF INNOVATIVE EDUCATION IN THE 21ST CENTURY (Vol. 1, No. 4, pp. 208-212